

УДК 343.8

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.315981>

С. Ф. Денисов,

докт. юрид. наук, проф., професор
кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Класичного приватного
університету;

Д. Є. Заїка,

доктор філософії в галузі права,
адвокат, керуючий партнер АО
«Офіс законності»

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ

Стаття присвячена дослідженню особливостей правового регулювання процесу визначення ступеня виправлення засуджених в Україні. Автори поставили за мету на основі аналізу положень кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, що регулює проблематику, згрупувати та окреслити пропозиції провідних вчених та практиків України, виявити колізії, прогалини та інші недоліки Методики визначення ступеня виправлення засуджених, провести порівняльно-правовий аналіз, та надати науково обґрунтовані висновки щодо вдосконалення чинної редакції нормативно-правового акту. Методика визначення ступеня виправлення засуджених покликана запровадити більш прозору систему оцінювання, засновану на кількісних та якісних показниках, які могли б відображати справжню мотивацію та прогрес засуджених у процесі відбування покарання. Проте аналіз судової практики та тексту методики свідчить про наявність певних проблем, пов'язаних із реалізацією її положень на практиці. За результатами проведеного дослідження з метою вдосконалення правового регулювання проблематики авторами запропоновано внесення змін до чинної редакції Методики визначення ступеня виправлення засуджених.

Ключові слова: методика; виправлення засуджених; ступінь виправлення; методика визначення ступеня, виправлення та ресоціалізація, правова характеристика.

Постановка проблеми й актуальність теми. Визначення ступеня виправлення засудженого є важливим процесом, що дозволяє знайти баланс між карою, соціальною справедливістю та громадською безпекою. Недосконалість процедури може мати наслідком формалізацію та бюрократизацію процесу звільнення засуджених від відбування покарання

та/або заміну покарання більш м'яким, збільшення рівня злочинності в Україні та створення корупційних ризиків. Тривалий час визначення ступеню виправлення засудженого здійснювалось виключно на основі таких критеріїв як «сумлінна поведінка, «став на шлях виправлення», сумлінне ставлення до праці» тощо. Відсутність зрозумілих та передбачуваних процедур ставила засудженого у залежність від суб'єктивних оціночних рішень працівників установ виконання покарань, що неодноразово критикувалось і мало наслідком прийняття Методики визначення ступеня виправлення засудженого.

За останні роки дослідженню окремих аспектів визначення ступеня виправлення засудженого присвятили свої праці К. А. Автухов, О. П. Горох, Т. А. Денисова, В. Я. Конопельський, О. П. Рябчинська, А. Х. Степанюк, О. В. Таволжанський, І. С. Яковець та ін. Проте, хоча положення методики і мають важливе значення для організації таких процесів, як умовно-дострокове звільнення засуджених або ж заміна покарання більш м'яким та були прийняті ще на початку 2023 року, вона все ще залишається малодослідженою, що і зумовлює актуальність вибору теми.

Згідно Кримінального кодексу (далі – КК) України аналіз ступеня виправлення засудженого є процесом встановлення відповідності поведінки особи засудженого таким критеріям, як-от «сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення» (ст. 81 КК України), «став на шлях виправлення» (ст. 82 КК України), «зразковою поведінкою і сумлінним ставленням до праці довів своє виправлення» (ст. 91 КК України), «сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання довів своє виправлення» (ст. 107 КК України) тощо¹. Відсутність єдиного розуміння та чітких критеріїв

¹ Кримінальний кодекс України: закон, кодекс від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення 01.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.11.2023).

неодноразово критикувались провідними вченими країни та знайшла своє відображення у судовій практиці².

Варто відзначити, що згідно п.п. 18, 20 розділу IV Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Res (2003)22 «Про умовно-дострокове звільнення» критерії, якими повинні керуватися ув'язнені, щоб перейти до статусу умовно звільненої особи, мусять бути чіткими та конкретними³. Так, під час розгляду клопотання про умовно-дострокове звільнення засудженого, суд в ухвалі по справі № 191/3485/20 зазначив: «Законодавець не надає чітких визначень таких понять як «сумлінна поведінка» та «сумлінне ставлення до праці». Більше того важко зрозуміти, наскільки високим має бути рівень «сумлінної поведінки» та «сумлінного ставлення до праці», щоб це підтверджувало факт доведення засудженим свого виправлення. Однак ні Кримінальний кодекс України, ні Кримінально-виконавчий кодекс України, ні будь який інший нормативний акт не надає того правового «мірила», який би надав змогу визначати ступінь виправлення засудженого, та наявності у нього «сумлінної поведінки» та «сумлінного ставлення до праці»»⁴.

Проблематику минулих років частково було вирішено завдяки прийняттю Порядку визначення ступеня виправлення засуджених та Методики визначення ступеня виправлення засуджених від 19.01.2023 № 294/5 (далі – Методика).

Поза тим, аналіз судової практики у кримінальних провадженнях за 2024 рік з використанням Єдиного державного реєстру судових рішень свідчить, що попри набуття чинності Методики, суди одночасно вимагають

² Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: монографія / за заг. ред. А. Х. Степанюка. Харків, 2011. С. 9–10; Яковець І. С., Автухов К. А., Таволжанський О. В. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв, 2016. С. 130.

³ Комітет міністрів державам-членам про умовно-дострокове звільнення: Рекомендація від 24.09.2003 р. № Res (2003) 22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_665 (дата звернення: 09.11.2024).

⁴ Ухвала Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 11.03.2021, справа № 191/3485/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95568877>.

від засуджених «сумлінної поведінки» та «сумлінного ставлення до праці» і відповідність вимогам Методики. Для прикладу, в ухвалі по справі № 210/1155/24 Дніпровський апеляційний суд встановив, що засуджений «набрав 80 балів з мінімально необхідних 65, тому вважається таким, що довів своє виправлення», проте у подальшому вказав, що «на думку суду апеляційної інстанції, відсутність у засудженого стягнень за час відбування покарання, та наявність трьох заохочень, звісно свідчать про позитивну динаміку на шляху до його виправлення за вчинення тяжкого злочину, проте, на думку суду апеляційної інстанції, такі відомості не є істотними та системними, мають одиничний характер... Враховуючи викладене вище, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про відсутність достатніх підстав для застосування умовно-дострокового звільнення засудженого від відбування покарання у виді позбавлення волі»⁵.

Такі вимоги є наслідком того, що КК України, як нормативно-правовий акт, що має вищу юридичну силу, ніж наказ Міністерства юстиції України, яким затверджено Методику, не містить жодного посилання на процедуру, що була передбачена такою Методикою⁶. Мінімальні згадування наявні лише у ч. 12 ст. 154 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК) України, проте і вони не дозволяють судам належним чином застосувати Методику як правовий механізм визначення ступеня виправлення засудженого⁷. Так само, не узгодженим із Методикою є і механізм, передбачений постановою Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2 «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким»⁸.

⁵ Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 12.06.2024, справа № 210/1155/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119850718>.

⁶ Кримінальний кодекс України: закон, кодекс від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення 01.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.11.2023).

⁷ Кримінально-виконавчий кодекс України: закон, кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення 19.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 11.11.2024).

⁸ Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: Постанова Верховного суду України від 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02> (дата звернення: 05.11.2024).

Варто відзначити, що остання редакція тексту проєкту нового КК України від 01.08.2024 також не містить жодних згадувань Методики попри наявність правового регулювання видів та підстав звільнення від покарання та зміни призначеного покарання (розділ 3.4.)⁹.

Окрім проблематики правового статусу Методики у системі кримінального та кримінально-виконавчого права, окремої уваги заслуговує і текст Методики, оскільки вона, попри очевидні переваги, має недоліки, що потребують доопрацювання¹⁰.

Спершу варто відмітити, що КВК висуває ряд вимог, які мали б бути враховані при визначенні ступеня виправлення засудженого. Так, згідно ч. 2 ст. 65 та ч. 2 ст. 123 КВК участь засуджених у виховних заходах враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення, згідно ч. 4 ст. 126 КВК загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених враховується при визначенні ступеня їхнього виправлення, згідно ч. 2 ст. 127 КВК участь у самодіяльних організаціях враховується при визначенні ступеня його виправлення. Поза тим, Методика не враховує вказані критерії, натомість враховує ставлення до безоплатної праці, ставлення до праці, ставлення до режиму тощо¹¹. Таким чином, пропонується доповнити Розділ II «Критерії оцінки виправлення засудженого» підпунктами 10–12 для подальшого врахування участі засудженого у виховних заходах, навчанні та самодіяльних організаціях. За аналогією до інших пунктів, засудженому пропонується отримати від 0 до 2 балів, де 0 балів – повне ігнорування, а 2 бали – активна участь. З огляду на необхідність розширення кількості критеріїв, доцільним видається збільшення загальної кількості балів, що можуть бути набрані

⁹ Кримінальний кодекс України: контрольний текст проєкту від 01.08.2024. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 08.11.2024).

¹⁰ Про визначення ступеня виправлення засудженого: наказ Міністерства юстиції України від 19.01.2023 № 294/5. Дата оновлення 18.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-23> (дата звернення: 12.11.2024).

¹¹ Кримінально-виконавчий кодекс України: закон, кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення 19.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 11.11.2024).

засудженим, зі 103 до 109 відповідно¹². Важливим також є врахування досягнень засудженого щодо виконання програм диференційованого виховного впливу. Згідно п. 3 Програми диференційованого виховного впливу поділяються за своєю спрямованістю на загальновиховні та корекційні. Програми загальновиховного впливу охоплюють теми освіти (у тому числі професійної (професійно-технічної)), правової просвіти, духовного відродження, творчості, фізкультури і спорту, підготовки до звільнення тощо. Натомість метою реалізації корекційних програм є мінімізація виявлених на основі оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення криміногенних потреб засуджених, корекція негативних поведінкових проявів та формування у засуджених навичок, необхідних для успішної ресоціалізації, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень, а також підготовки до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві¹³.

Слушною видається позиція О. П. Рябчинської, яка вказує на недосконалість кількісних і якісних критеріїв Методики. Дійсно, окремі твердження потребують апробації та вдосконалення. Автор вказує, що відсутність друзів чи рідних часто зумовлена як суб'єктивними, так і об'єктивними факторами, що не можуть ставитись у вину, а іноді, навіть є позитивним прагненням засудженого диференціюватись від негативного впливу його колишнього оточення. Також справедливою є позиція щодо критерію «ставлення до вживання наркотичних речовин / алкоголю». Поза тим, окремі з наведених тверджень не вбачаються дискусійними. Для прикладу, вказується, що «готовність відшкодування збитків, як показник, може бути оцінений в обмеженій ситуації правозастосування, коли мова йде,

¹² Заїка Д. Є. Виправлення та ресоціалізація осіб, засуджених за злочини проти громадського порядку та моральності, в Україні: дис. ... д-ра філософії : 081 Право / Заїка Д. Є.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Харків, 2024. С. 160–162.

¹³ Бочелюк Й. В., Денисов С. Ф., Заїка Д. Є. Зміст та особливості проведення корекційної роботи із засудженими за злочини проти громадського порядку та моральності. Вісник кримінологічної асоціації України, 2023. № 2 (29). С. 150.

скажімо, про вирішення судом питання можливості застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням, тобто коли оцінюється можливість виправлення засудженого без відбування покарання, і фактично нівелюється при вирішенні питань, скажімо, заміни покарань на підставі ч. 3 ст. 81 або чч. 4 та 5 ст. 82 КК України»¹⁴. З цього приводу справедливою є позиція О. П. Гороха, що «факт невідшкодування засудженим за час відбування покарання завданої злочином шкоди потребує належної уваги суду» при визначенні ступеня виправлення засудженого¹⁵. Вважаємо цілком правильним урахування можливості не лише звільнення від відбування покарання з випробуванням на момент судового розгляду, але і умовно-дострокового звільнення або заміни покарання більш м'яким у разі готовності засудженого, що відбуває покарання, до відшкодування завданих збитків.

Варто також відзначити, що попри розуміння обставин за яких у засудженого може, для прикладу, не бути рідних, близьких чи друзів або ж за яких така особа не усвідомлює вплив вживання наркотичних речовин/алкоголю на життя і здоров'я, немає сумніву, що такі фактори не можуть бути підставою для отримання додаткових балів і не сприяють (хоча часто і не погіршують) можливості виправлення засудженого. Також, не зважаючи на наявну дискусію щодо необхідності пошуку об'єктивних та чітко виражених критеріїв, слушною є позиція І. С. Яковець, К. А. Автухова та О. В. Таволжанського, що «не існує в сучасних умовах чіткої процедури та критеріїв оцінки виправлення засуджених. Оцінка ступеня виправлення засуджених є відображенням аксіологічних поглядів у кримінально-виконавчому та інших галузях права, на основі яких пізнання спрямованості особистості засудженого можна вважати таким, що будується на системі

¹⁴ Рябчинська О. П. Щодо вдосконалення методики оцінювання ступеня виправлення засуджених до позбавлення волі. Пенітенціарна система у глобальному вимірі: матеріали III Міжнародного пенітенціарного форуму, (м. Київ, 3 листопада 2023 р.) Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 109–110; Рябчинська О. П., Дьоменко С. В. Новітні методики оцінювання виправлення засудженої особи в процесі відбування покарання. Юридичний науковий електронний журнал, 2023. № 8. С. 351–353.

¹⁵ Горох О. П. Виправлення засудженого як підстава заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Наукові записки, 2014. Вип. 168. С. 147.

соціально значимих цінностей, тобто на певній сукупності критеріїв»¹⁶. Дійсно, запропоновані у Методиці критерії не є ідеальними і за будь-яких обставин будуть сприйматись через суб'єктивну призму оцінювача, що створює ризики викривлення сприйняття дійсності, але оцінювання засудженого за усіма критеріями у своїй сукупності дозволяє з більшою вірогідністю стверджувати про комплексну позитивну або негативну динаміку процесу виправлення.

Важливо врахувати і те, що згідно п. 1 Методики, вона може бути застосована лише у разі реалізації положень ст. 81, 82 КК України, натомість законодавцем не було враховано, що положення ст. 107 КК України також передбачають можливість застосування умовно-дострокового звільнення, але по відношенню до неповнолітніх «якщо засуджений сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання довів своє виправлення», теж саме стосується і положень ч. 1 ст. 91 КК України у випадку зняття судимості. Отже чинна редакція Методики не дозволяє визначити наявність підстав для умовно-дострокового звільнення неповнолітніх та зняття судимості. У зв'язку з цим пропонується, перелік статей п. 1 доповнити статтями 91 та 107 КК України¹⁷.

Крім того, критерій ч. 3 ст. 82 КК України «став на шлях виправлення», як підстава для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким пропонується диференціювати від критерію, що передбачений ч. 2 ст. 81 КК України незважаючи на те, що Методика їх об'єднує. Така думка видається логічною, оскільки звільнення від покарання більш вагома подія ніж заміна покарання більш м'яким, та і сам КК України розділяє їх і містить дві окремі підстави: «став на шлях» та «довів» виправлення¹⁸. Очевидно, що спочатку

¹⁶ Яковець І. С., Автухов К. А., Таволжанський О. В. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв, 2016. С. 129.

¹⁷ Про визначення ступеня виправлення засудженого: наказ Міністерства юстиції України від 19.01.2023 № 294/5. Дата оновлення 18.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-23> (дата звернення: 12.11.2024).

¹⁸ Кримінальний кодекс України: закон, кодекс від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення 01.11.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.11.2023).

засуджений має «стати на шлях» і лише потім можна казати про те, що він «довів» своє виправлення.

З урахуванням вищевказаного, з метою диференціювати критерії для умовно-дострокового звільнення, заміни покарання більш м'яким та зняття судимості, пропонується п. 10 Методики розширити і надати засудженому можливість отримати різні висновки залежно від кількості отриманих балів, за якого для заміни невідбутої частини покарання більш м'яким засудженому треба менше балів, ніж для умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Як приклад, п. 10 Методики може містити такі критерії: 1) якщо бал варіюється від «0» до «54» включно, то засуджений не може бути представлений до заміни покарання, умовно-дострокового звільнення або зняття судимості; 2) якщо бал варіюється від «55» та вище, то засуджений може бути представлений до заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким; 3) якщо бал варіюється від «75» та вище, то засуджений може бути представлений до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або зняття судимості. Конкретна кількість балів, яка би відповідала соціальному та правовому запиту, наведена орієнтовно та потребує додаткового обговорення і апробації.

Висновки.

Методика визначення ступеня виправлення засудженого є важливим кроком уперед у правовому регулюванні виправлення та ресоціалізації засуджених в Україні, оскільки дозволяє змінити оціночні поняття як-от «сумлінна поведінка» та «сумлінне ставлення до праці» на чітко визначені та зрозумілі критерії. Поза тим, Методика була прийнята лише у 2023 році і потребує подальшої апробації, вдосконалення та приведення у відповідність до кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України.

З огляду на результати проведеного дослідження пропонується:

У Методиці визначення ступеня виправлення засудженого, затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 19 січня 2023 року № 294/5, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 19 січня 2023 року за № 117/39173:

1) пункт 1 викласти у такій редакції:

«Ця Методика визначає єдині підходи до визначення ступеня виправлення засуджених, щодо яких може бути застосовано заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким (далі – заміна покарання) або зняття судимості відповідно до статей 81, 82, 91, 107 Кримінального кодексу України, та в інших випадках, передбачених кримінально-виконавчим законодавством, для визначення ступеня виправлення засудженого.»;

2) пункт 4 розділу II доповнити підпунктами 10–12 такого змісту:

10) «ставлення до виховних заходів», у якому описується ставлення засудженого до виконання заходів індивідуального плану роботи із засудженими особами, аналізується успішність виконання засудженою особою обов'язків, покладених на неї судом та відповідно до закону, враховується участь у заходах з морального, правового, трудового, естетичного, фізичного, санітарно-гігієнічного виховання. За цей критерій виставляються такі бали:

0 – не виявляє бажання та не бере участь у виховних заходах, не виконує положення індивідуального плану роботи із засудженим;

1 – періодично (несистемно) залучається та бере участь у виховних заходах, виконує окремі положення індивідуального плану роботи із засудженим та ігнорує виконання інших;

2 – виявляє бажання та активно бере участь у виховних заходах, виконує у повному обсязі положення індивідуального плану роботи із засудженим;

11) «ставлення до навчання», у якому описується ставлення засудженого до підвищення свого рівня освіти, участь у позапрограмних освітніх заходах, курсах професійного навчання робітників на виробництві (для засуджених, які не мають робітничої професії). За цей критерій виставляються такі бали:

0 – не виявляє бажання підвищувати свій рівень освіти, не бере участь у позапрограмних освітніх заходах, курсах професійного навчання робітників на виробництві (для засуджених, які не мають робітничої професії);

1 – бере участь у окремих програмних та позапрограмних освітніх заходах, курсах професійного навчання робітників на виробництві (для засуджених, які не мають робітничої професії);

2 – виявляє бажання та активно підвищує свій рівень освіти, бере участь у позапрограмних освітніх заходах, курсах професійного навчання робітників на виробництві (для засуджених, які не мають робітничої професії);

12) «ставлення до участі у самодіяльних організаціях», у якому описується ставлення засудженого до участі у самодіяльних організаціях та гуртках соціально корисної спрямованості. За цей критерій виставляються такі бали:

0 – не виявляє бажання брати участь у самодіяльних організаціях та гуртках соціально корисної спрямованості;

1 – періодично залучається та бере участь самодіяльних організаціях та гуртках соціально корисної спрямованості;

2 – виявляє бажання та активно бере участь у самодіяльних організаціях та гуртках соціально корисної спрямованості.

За результатами цього розділу фіксується підсумок (загальний бал) оцінювання, який варіюється від «0» до «24».

3) пункт 10 викласти у такій редакції:

«Після обговорення результатів інформації, наведеної у проєкті висновку, комісією підсумовується загальний бал розділів II-VI та визначається відповідний ступінь соціальної реабілітації засудженого, а саме:

– якщо бал варіюється від «0» до «54» включно, то засуджений не може бути представлений до заміни покарання, умовно-дострокового звільнення або зняття судимості на підставі статей 81, 82, 91, 107 Кримінального кодексу України;

– якщо бал варіюється від «55» та вище, то засуджений може бути представлений до заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким на підставі статті 82 Кримінального кодексу України;

– якщо бал варіюється від «75» та вище, то засуджений може бути представлений до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або зняття судимості на підставі статей 81, 91, 107 Кримінального кодексу України».

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: закон, кодекс від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення 01.11.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.11.2023).
2. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: монографія / за заг. ред. А. Х. Степанюка. Харків, 2011. 323 с.
3. Яковець І. С., Автухов К. А., Таволжанський О. В. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв, 2016. С. 126–162.
4. Комітет міністрів державам-членам про умовно-дострокове звільнення: Рекомендація від 24.09.2003 р. № Rec (2003) 22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_665 (дата звернення: 09.11.2024).
5. Ухвала Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 11.03.2021, справа № 191/3485/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95568877>.
6. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 12.06.2024, справа № 210/1155/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119850718>.
7. Кримінально-виконавчий кодекс України: закон, кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення 19.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 11.11.2024).
8. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: Постанова Верховного

суду України від 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02> (дата звернення: 05.11.2024).

9. Кримінальний кодекс України: контрольний текст проекту від 01.08.2024. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 08.11.2024).

10. Про визначення ступеня виправлення засудженого: наказ Міністерства юстиції України від 19.01.2023 № 294/5. Дата оновлення 18.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-23> (дата звернення: 12.11.2024).

11. Заїка Д. Є. Виправлення та ресоціалізація осіб, засуджених за злочини проти громадського порядку та моральності, в Україні: дис. ... д-ра філософії : 081 Право / Заїка Д. Є.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2024. 309 с.

12. Бочелюк Й. В., Денисов С. Ф., Заїка Д. Є. Зміст та особливості проведення корекційної роботи із засудженими за злочини проти громадського порядку та моральності. *Вісник кримінологічної асоціації України*, 2023. № 2 (29). С. 145–167.

13. Рябчинська О. П. Щодо вдосконалення методики оцінювання ступеня виправлення засуджених до позбавлення волі. *Пенітенціарна система у глобальному вимірі: матеріали III Міжнародного пенітенціарного форуму, (м. Київ, 3 листопада 2023 р.)* Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 107–112.

14. Рябчинська О. П., Дьоменко С. В. Новітні методики оцінювання виправлення засудженої особи в процесі відбування покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2023. № 8. С. 349–354.

15. Горох О. П. Виправлення засудженого як підстава заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. *Наукові записки*, 2014. Вип. 168. С. 146–150.

REFERENCES

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. Data onovlennia: 01.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].

2. Zasoby vypravlennia i resotsializatsii zasudzhenykh do pozbavlennia voli (2011). A. H. Stepaniuk (Ed.). Kharkiv [in Ukrainian].

3. Yakovets, I. S., Avtukhov, K. A., Tavalzhansky, O. V (2016). Vypravlennia zasudzhenykh cherez zastosuvannia kryminalnykh pokaran: realii ta perspektyvy. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

4. Komitet ministriv derzhavam-chlenam pro umovno-dostrokovoe zvilnennia: Rekomendatsiia vid 24.09.2003 r. № Rec (2003) 22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_665 [in Ukrainian].

5. Ukhvala Synelnykivskoho miskraionnoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 11.03.2021, sprava № 191/3485/20. Yedynyi derzhavnyi reiestr

sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95568877> [in Ukrainian].

6. Ukhvala Dniprovskoho apeliatsiinoho sudu vid 12.06.2024, sprava № 210/1155/24. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119850718>. [in Ukrainian].

7. Kryminalno-vykonavchy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 11.07.2003 № 1129-IV. Data onovlennia: 19.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> [in Ukrainian].

8. Pro umovno-dostrokovye zvilnennia vid vidbuvannia pokarannia i zaminu nevidbutoi chastyny pokarannia bilsh miakym: Postanova Verkhovnoho sudu Ukrainy vid 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02> [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: kontrolnyi tekst proiektu vid 01.08.2024. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> [in Ukrainian].

10. Pro vyznachennia stupenia vypravlennia zasudzhenoho: nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 19.01.2023 № 294/5. Data onovlennia 18.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-23> [in Ukrainian].

11. Zaika, D. Ye. (2024). Vypravlennia ta resotsializatsiia osib, zasudzhenykh za zlochyny proty hromadskoho poriadku ta moralnosti, v Ukraini: *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

12. Bocheliuk, Y. V., Denysov, S. F., Zaika, D. Ye. (2023). Zmist ta osoblyvosti provedennia korektsiinoi roboty iz zasudzhenymy za zlochyny proty hromadskoho poriadku ta moralnosti. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*, № 2 (29), 145–167 [in Ukrainian].

13. Riabchynska, O. P. (2023). Shchodo vdoskonalennia metodyky otsiniuvannia stupenia vypravlennia zasudzhenykh do pozbavlennia voli. *Penitentsiarna systema u hlobalnomu vymiri: materialy III Mizhnarodnoho penitentsiarnoho forumu – The penitentiary system in a global dimension: materials of the 3rd International Penitentiary Forum*, Lviv – Torun: Liha-Pres, 107–112 [in Ukrainian].

14. Riabchynska, O. P., Domenko, S. V. (2023). Novitni metodyky otsiniuvannia vypravlennia zasudzhenoi osoby v protsesi vidbuvannia pokarannia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2023. № 8, 349–354. [in Ukrainian].

15. Horokh, O. P. (2014). Vypravlennia zasudzhenoho yak pidstava zaminy nevidbutoi chastyny pokarannia bilsh miakym. *Naukovi zapysky*, Vol. 168, 146–150 [in Ukrainian].

Denysov S. F., Zaika D. Ye. Legal Characteristics of the Methodology for Assessing the Degree of Correction of Convicted Persons

This article is devoted to the problem of legal regulation of the process of assessing the degree of correction of convicts, which is an important element of the legal system responsible for maintaining a balance between the possibility of social rehabilitation of a person and the need to ensure public safety. For a long time, the

assessment of the degree of correction was carried out on the basis of evaluative concepts such as "honest behavior" and "attitude to work". The lack of clear and understandable criteria called into question the objectivity of decisions, which affected the rights of convicts and created risks of abuse or erroneous decisions.

Recently, the Ministry of Justice of Ukraine adopted a new Methodology for determining the degree of correction of convicts. This document is intended to introduce a more transparent evaluation system, based on quantitative and qualitative indicators that could reflect the true motivation and progress of convicts in the process of serving their sentence. However, the analysis of court practice shows the existence of certain problems related to the implementation of this Methodology in practice. In particular, the courts sometimes simultaneously demand from the convicts both compliance with the new criteria and compliance with the traditional concepts of "honest behavior" and "attitude towards work". Separate court decisions illustrate the difficulty of determining a person's actual compliance with the criteria, which, on the one hand, are subjective (for example, attitude to education or participation in self-employed organizations), and on the other hand, are formally defined in the methodology and have limited legal force in comparison with the provisions of the Criminal Code of Ukraine.

The conclusion of the article is a statement about the importance of introducing objective, clear and predictable criteria into the legal system in order to maintain a balance between the rights of convicts and public safety. The adopted Methodology has significant potential, but it needs further refinement and improvement in accordance with the norms of the Criminal and Criminal Enforcement Codes of Ukraine to ensure its effective implementation in judicial practice.

Key words: *methodology; correction of convicts; degree of correction; method of determining the degree, correction and resocialization, legal characteristics.*